

Hoe de 'ecofreaks' de strijd om het Poolse oerbos wonnen

GROEN

Rosanne Kropman – 12:54, 19 april 2018

▲ Actievoerders in het woud van Bialowieza, het laatste laaglandoerbos in Europa.

De Poolse regering moet van het Europees Gerechtshof stoppen met het kappen van hout in het woud van Bialowieza, het laatste laagland-oerbos in Europa. In het activistenkamp aan de rand van het natuurgebied wordt het gevierd als overwinning, maar ze verlaten hun post niet.

Eerst een rondje: wie ben je, en hoe lang wil je blijven," opent Kasia Wozniak de vergadering. Een stuk of tien veelal jonge mensen zitten rond grote tafels. De borden van de maaltijd - wortelsoep en pasta met pesto zonder kaas, er wordt hier veganistisch gegeten - staan nog op tafel. Zo begint iedere avond de vergadering in het 'Kamp van het bos', de uitvalsbasis van milieuactivisten die de kap van het woud van Bialowieza willen tegenhouden.

Het is een gewoonte die nog resteert van vorig jaar, toen er iedere dag tientallen nieuwe mensen in het kamp kwamen om deel te nemen aan patrouilles en blokkades in het bos om de bosbouwmachines te stoppen.

Als iedereen zijn zegje heeft gedaan, blijkt dat haast niemand vertrekt deze week, al heeft het Europees Hof dinsdag besloten dat Polen moet stoppen met het kappen in het laatste stukje laagland-oerbos van Europa. Deze belangrijke slag is gewonnen, maar de strijd nog niet gestreden. De eis: het Poolse deel van het woud van Bialowieza moet een nationaal park worden.

De gemiddelde actievoerder is een jaar of dertig jonger dan de bewoners van het conservatieve en vergrijsde dorpje

Het Kamp van het Bos, een oude school in het gehucht Teremiski, ligt pal aan de rand van het woud van Bialowieza. Van hieruit lopen de activisten iedere dag patrouille om te controleren of de kap daadwerkelijk stilligt.

Daarbij zijn ze op de stille dorpsweg - Teremiski is één straat - een verschijning, met hun dreadlocks, piercings, tattoo's, knotjes en baarden met een elastiekje. Maar bovenal zijn ze anders door hun leeftijd: de gemiddelde actievoerder is een jaar of dertig jonger dan de bewoners van het conservatieve en vergrijsde dorpje.

'Nep-ecologen'

Tot afgelopen herfst bestond het actiekamp uit tenten. Nu hebben ze een keuken, twee badkamers, een grote gemeenschappelijke ruimte, de mogelijkheid om een eigen moestuin aan te leggen. Boven zijn verschillende slaapkamers, ingericht met veelal gedoneerde spullen.

▲ Kasia Wozniak.

Nog steeds is het Kamp van het Bos een duiventil voor actievoerders van allerlei pluimage. Ook twee Greenpeace-medewerkers, waaronder Kasia Wozniak, hebben er hun hoofdkwartier. Iedereen die wil is welkom om er te logeren, een dagje langs te komen of om mee te doen aan een workshop.

"Maar het blijft enorm moeilijk om hier mensen te krijgen die niet gelijkgestemd zijn", vindt Wozniak - haar taak is het engageren van de lokale bevolking voor het behoud van het bos. "De meeste dorpsbewoners spreken nauwelijks met ons, als ik langs het huis van een van de burens loop, schreeuwt hij verwensingen vanuit zijn tuin." Terwijl op nog geen driehonderd meter van diezelfde tuin de bosbouwers hebben huisgehouden.

Het blijft enorm moeilijk om hier mensen te krijgen die niet gelijkgestemd zijn.

Actievoerder Kasia Wozniak

Aan de bosrand en langs de paden is het een ravage van omgezaagde stammen, takken en houtsplinters. Het bruikbare hout is het bos al uitgehaald, de bandensporen van de zware machines lopen als slootjes dwars door de open plek.

Keveruitbraak

De meeste mensen rondom het woud van Bialowieza vinden de kap nodig om een uitbraak van de letteraar, een naaldboomvretend kevertje, te stoppen (al is daar geen bewijs voor). De aangevreten bomen laten staan en de kever laten woekeren, in hun ogen betekent dát de aantasting van het woud, en niet de kap. Daarmee volgen ze het verhaal van de Poolse overheid, die de keveruitbraak aanvoerde om de houtkap te verdrievoudigen. Daarachter schuilt de mening dat de natuur er is voor de mens, en niet andersom.

▲ Actievoerder Jacek Winiarski.

Toch staat een ding als een paal boven water: niemand wil dat het woud van Bialowieza verdwijnt. "Maar de ruimte voor consensus is volledig zoekgeraakt in de gepolariseerde discussie", zegt Jacek Winiarski, ook een van de actievoerders die inmiddels al vier maanden in het kamp verblijft.

"Onze regering haat milieuactivisten en beïnvloedt via de media de publieke opinie. Milieuactivist wordt al niet meer gezegd, het is ecofreak, hippy of ecoterrorist. Heb je het spandoek gezien over de weg hier vlakbij? 'Nep-ecologen hebben het bos verwoest' staat erop. Dat somt het wel zo'n beetje op."

Milieuactivist wordt al niet meer gezegd, het is ecofreak, hippy of ecoterrorist.

Actievoerder Jacek Winiarski

Sinds de conservatieve regering ruim twee jaar geleden aantrad, werd het bos inzet van het hernieuwde nationalisme: Bialowieza met zijn machtige wisenten en troepen wolven was van de Polen, niemand ging deze regering vertellen wat ze er wel en niet mee mochten doen - milieuactivisten niet, Europa niet.

Maar dat bleek afgelopen dinsdag toch anders te liggen. Bialowieza is niet alleen Unesco-werelderfgoed, maar ook Natura 2000-gebied waar Brusselse regelgeving op van toepassing is. Polen legt zich neer bij de uitspraak.

Greenpeace-methodes

Het is de vraag of het zo hoog gespeeld had kunnen worden zonder de bemoeienis van Greenpeace, sinds 2001 aanwezig in het gebied.

De milieuorganisatie is de motor geweest achter het protest. Niet alleen door de Europese Commissie en de media te informeren over de kap, maar ook door de tegenstand te helpen organiseren en samen te laten optrekken.

Daarnaast organiseerde Greenpeace de blokkade van de bosbouwmachines nadat de verantwoordelijk minister had gezegd zich niets aan te trekken van Europese regelgeving.

De actievoerders gebruikten daarbij beproefde Greenpeace-methodes zoals jezelf vastketenen aan de bosbouwmachines en aan vrachtwagens die het hout het bos uit transporteren.

▲ Michael Kcazek.

Michael Kcazek is een van de kampbewoners van het eerste uur die bij die blokkades was. De veganist met zachte stem, dichter en publicist van beroep, is verre van een geboren actievoerder.

Razende bosbouwers

"Dit soort protesten kenden we hier helemaal niet." Kcazek herinnert zich zijn angst om de woedende bosbouwers met hun reusachtige machines te blokkeren. "Ik denk dat sommigen van ons ervoor in therapie moeten. De dingen die ze over ons zeiden: econazi, dat we met dieren naar bed gingen. Ik ben nog nooit in mijn leven zo bejegend."

Nadat het legertje Greenpeace-actievoerders vertrok, ging Kcazek met een aantal andere lokale actievoerders verder met de blokkades: "Het is ons maar een paar keer gelukt om ze tegen te houden. Maar de stilte erna in het bos..." Abrupt kapt hij zijn zin af en beent weg.

"Ik vind het nog steeds moeilijk om er over te praten", zal hij later zeggen als we op de plek staan waar hij vorig jaar oog in oog stond met de razende bosbouwers. "Maar ik ben trots dat ik het heb gedaan."

Ergste vijand

Al hebben de tegenstanders van de kap met de uitspraak van het Hof hun gelijk, het zal nog lang duren voor de polarisatie die het conflict teweeg bracht is verdwenen, denkt Joanna Lapinska, een van de lokale actievoerders uit het dorp Hajnowka. "Het is niet makkelijk om iets anders te vinden dan de meerderheid. Bij het ontstaan van onze groep werd er gezegd dat we betaald zouden worden door de Russen, de Duitsers of de Joden. En Greenpeace natuurlijk. Die laatste is de allerergste vijand in de ogen van veel bewoners."

Er werd gezegd dat we betaald zouden worden door de Russen, de Duitsers of de Joden. En Greenpeace natuurlijk.

Actievoerder Joanna Lapinska

▲ Actievoerder Joanna Lapinska.

Al heeft de Poolse regering gezegd zich neer te leggen bij de uitspraak, het gevecht is verre van voorbij, denkt ze. "Ze zeggen dat ze voor de natuur zijn, maar het Poolse systeem is dat van houthakken en weer aanplanten. We gaan door tot het hier een nationaal park is. Zo lang dat niet zo is, zal de regering telkens opnieuw de grenzen opzoeken, zo gaat het hier al twintig jaar."

Succesvol protest

In zekere zin is de uitspraak ook een overwinning voor deze manier van actievoeren. De strategie van het Kamp van het Bos heeft veel raakvlak met de Occupy-beweging. Ze zijn aanwezig op de plek waar ze de verandering willen zien, iedereen mag meepraten en kan zich aansluiten en er is nauwelijks hiërarchie. Ook de manier van vergaderen, met gebaren als je ergens op tegen of juist voor bent, is hier overgenomen. Maar waar Occupy langzaam doodbloedde, heeft dit actiekamp standgehouden. Dat komt met name door de strenge regels en de discipline die heersen in het Kamp van het Bos. Zo is drugs- en alcoholgebruik verboden en moet het stil zijn na 22.00 uur. Wie wil feesten, moet maar naar de lokale kroeg, maar die ligt een kilometer of tien verderop.